ఉపకారం చేయబోతే...

[కథానిక]

•

= శ్రీ ఈరంకి వెంకటరావు =

విశ్వాసమ్మ రాజేశ్వరితో అంత మరీ ఇదిగా— ఇద్దరూ ఏకమై పోయినట్టుగా తిరుగుతూ ఉంటుందంటే ఎవరో కొత్తవాళ్ళకు ఆశ్చర్యంగా ఉంటుంది గాని, వాళ్లిద్దరిని గురించి బాగా తెలిసిన వాళ్లకు ఏమీ ఆశ్చర్యం ఉండదు. రాజేశ్వరి ఎంత చీదరించుకున్నా, అసహ్యించుకున్నా, ఆమెను వదలి పెట్టకుండా తనను కాదన్నట్లుగా తిరుగుతూ వుండటమే విశ్వాసమ్మ గొప్పదనం. ప్రపంచంలో అనేకతరహాల మనుషులుంటారు గాని, విశ్వాసమ్మలాటిది ఉండటం చాలా అరుదు.

విశ్వాసమ్మకు రాజేశ్వరితో స్నేహం—స్నేహమనటానికి నాకు ప్రాణం ఒప్పటం లేదు...పరిచయం--యీ నాలుగేళ్ళల్లోనూ యింతగా వృద్ధి అయిపోయి యీనాడు రాజేశ్వరి విశ్వాసమ్మ చేతిలో ఒక పనిమట్టుగా అయిపోయిందంటే కలిగే ఆశ్చర్యం కన్నా, అసలు మొదట్లో రాజేశ్వరిని విశ్వాసమ్మ లోబరచుకొని యీ నాటికి యీ వరకు ఎట్లా తేగలిగిందా అనేది మరీ ఆశ్చర్యంగా వుంటుంది.

నాలుగేళ్ళ క్రితం రాజేశ్వరి ఏలూరునుంచి మద్రాసు వెళ్లింది ఇంటర్మీడియేటు తరగతిలో చదవటానికి. మద్రాసులోనే ఉంటున్న విశ్వాసమ్మ కూడా అదే కాలేజీలో, అదే క్లాసులో చదువుతూ వుండటం మూలాన్ని మొట్టమొదటిసారి ఇద్దరికి ముఖపరిచయమైంది. రానురాను ఆ పరిచయమే దృఢపడింది. ఒకసారి రాజేశ్వరికి టైఫాయిడ్ జ్వరం వస్తే విశ్వాసమ్మ మద్రాసులో హాస్టలులోనే ఒక వారంరోజులు చాలా జాగ్రత్తగా, ఆదరణతో ఆత్మబంధువుకు చేసినట్టుగా చాకిరీ చేసింది. ఆతరువాత రాజేశ్వరితండ్రి వచ్చి ఆమెను ఏలూరు తీసుకెళ్లిపోయాడు.

విశ్వాసమ్మ క్రైస్తవకులస్థురాలు. క్రైస్తవ మతస్థురాలు అని చెప్పలేం. ఆమెకు క్రైస్తవ మతముకంటే హిందూమత మంటేనే ఆదరణాభిమానాలు చాలా హెచ్చు. లోలోపల ఆమె రాముణ్ణీ, కృష్ణుణ్ణే ధ్యానిస్తూ వుండేది. అసలు విశ్వాసమ్మకుటుంబంవారు రెండు తరాల క్రిందట బ్రాహ్మలేనట. విశ్వాసమ్మకు తల్లీ, తండ్రీ ఎవరూ లేరు. చిన్నప్పుడే పెళ్ళి అయిన భర్తకూడా పోయాడు. బాగా చదువుకుని స్వతంత్రంగా జీవిద్దామనే ఉద్దేశంతో చదువుతోంది.

మద్రాసులో విశ్వాసమ్మకు వాళ్ళన్నయ్యా, వదినాతప్ప మరెవరూ లేరు. వాళ్ళన్నయ్య తెచ్చే నూరు రూపాయల జీతంతోనే ముగ్గురూ జీవయాత్ర చేస్తున్నారు. విశ్వాసమ్మకు స్కాలరుషిప్పు లున్నాయి గాబట్టి ఆమెపోషణభారం తప్ప, విద్యాభారం ఏమీ ఎక్కువగా పడదు వాళ్ళన్నయ్యమీద. విశ్వాసమ్మ వదినగారైన సుభద్రాదరోతీకి ఆమె చదువుకోటం గాని, వాళ్ళయింట్లో వుండటంగాని ఇష్టం లేదు. ఎప్పుడూ ఏదో కాకిమీదా, పిల్లిమీదా పెట్టి విశ్వాసమ్మను తిడుతూనే వుండేది. అయితే విశ్వాసమ్మ అభిమానం చంపుకుని, వేరు గతిలేక ఆతిట్లు తింటూ, ఆ యింట్లో ఆరళ్లు పడుతూ అలాగే వుండేది. వాళ్ళ

న్నయ్య చెల్లెలిబాధలు చూసి తనూ బాధ పడేవాడే గాని భార్య నేమీ అనలేక పోయేవాడు.

రాజేశ్వరి టైఫాయిడ్ జ్వరం తగ్గిన తర్వాత మరొక మూడువారాలు ఏలూరులోనే వుండిపోయింది విశ్రాంతి తీసుకుంటూ. ఈలోగా క్రిస్‌మస్ శెలవలు రావటంవల్ల ఆమె ఆర్టే రోజులు శెలవు పెట్టనవసరం లేకపోయింది. రాజేశ్వరి ఏలూరులో వున్నన్నాళ్ళూ విశ్వాసానికి ఉత్తరాలు వ్రాస్తూనే వుండేది. రాజేశ్వరికి తనకు జబ్బుచేసిన ఆ వారంరోజులలోనూ ఎడం చెయ్యి, కుడి చెయ్యి అనుకోకుండా విశ్వాసమ్మ చేసిన సపర్యలవల్ల ఆమె అంటే మంచి విశ్వాసం ఏర్పడింది.

రాజేశ్వరితండ్రి కామేశ్వరశర్మ ఏలూరులో ఉన్న గొప్ప డాక్టర్లలో ఒకడు. ఆయనకు మంచి పలుకుబడీ, పేరూ వున్నాయి. ఆయన చాలా డబ్బు నిలవకూడా చేశాడు. మంచి ఆధునికాభిప్రాయాలు గల వ్యక్తి. అతనికి రాజేశ్వరినీ, మరో ఇద్దరు మగ పిల్లలూ మాత్రమే సంతానం. రాజేశ్వరి పుట్టకముందు ఒక మగపిల్లవాడూ, ఆడపిల్లా పుట్టి పోయారు. అందువల్ల కామేశ్వరశర్మకు పెద్దపిల్లయిన రాజేశ్వరి అంటే పంచప్రాణాలు.

శెలవలు అయిపోయిన తర్వాత రాజేశ్వరి పూర్ణారోగ్యంతో మద్రాసు వెళ్ళిపోయింది. ఈసారి రాజేశ్వరికీ, విశ్వాసమ్మకూ సఖ్యతా, సన్నిహితత్వమూ చాలా హెచ్చాయి. రాజేశ్వరి తనకు మద్రాసులో దగ్గరవాళ్ళని ఎవరినైనా చెప్పుకలసివస్తే విశ్వాసమ్మనే చెప్పాలి. విశ్వాసమ్మకు కూడా ఆమెకు ఎవరూ ఇవ్వని గౌరవమర్యాదలిచ్చి మాట్లాడే వ్యక్తి రాజేశ్వరి తప్ప మరెవ్వరూ లేరు.

విశ్వాసమ్మ యింటి పరిస్థితులూ, ఆమెకష్టాలూ అన్నీ తెలుసుకుంది రాజేశ్వరి. అందులోనూ పందొమ్మిది సవత్సరాల వయస్సునాటికే ఆమెకు తల్లీ, తండ్రీ, భర్తా అందరూ పోయారు. రాజేశ్వరి ఆమెపరిస్థితికి చాలా జాలిపడింది. తనకు తోచిన సహాయం చేసి ఆమెకష్టాల్ని తగ్గించాలని ప్రయత్నం చేసేది. ఆమెకు పుస్తకాలూ, డబ్బూ, బట్టలూ—ఏది కావలసినా ఇస్తూవుండేది.

మెల్లిమెల్లిగా వారి సఖ్యత, రాజేశ్వరిని అడుగకుండానే విశ్వాసమ్మ తనకు కావలసినవన్నీ తాను స్వతంత్రించి తీసుకొనేవరకూ వచ్చింది. ఒక్కొక్కప్పుడు విశ్వాసం రోజుల తరబడి హాస్టల్లో వుంటూవుండిపోయేవరకూ వచ్చింది. రాజేశ్వరిఆసరా చూసుకుని విశ్వాసమ్మ యింటిదగ్గర వదినగారితో దెబ్బలాడి పంతం కోసం వాళ్ళన్నయ్య వచ్చి బతిమలాడి తీసుకెళ్ళేవరకూ హాస్టల్లోనే వుండిపోయేది. రాజేశ్వరికూడా ఇంటిదగ్గర నుంచి తనకు కావలసినదానికంటే ఎక్కువ డబ్బును తెప్పించి విశ్వాసమ్మ అవసరాలకు సర్దుతూ వుండేది. రోజులు గడిచిన కొద్దీ వారిద్దరూ ఒక సంసారంలోని మనుష్యుల్లాగ, ఒక తండ్రిపిల్లలలాగ మెలగజొచ్చారు.

క్రిస్టమసు శెలవలకు రాజేశ్వరీ, విశ్వాసమ్మా ఇద్దరూ విడిపోయి ఉండటానికి చాలా కష్టపడ్డారు. కాని విడిపోయిఉండక తప్పిందిగాదు. రాజేశ్వరి ఇంటికి వెళ్ళినప్పుడు తన తలిదండ్రులతో విశ్వాసమ్మను గురించి పూర్తిగా చెప్పింది. రాజేశ్వరితండ్రి ఇదివరకొకసారి విశ్వాసమ్మను చూసి ఉండడంవల్లా, ఆమె తన కూతురికి జబ్బులో సహాయం చేసిఉండడంవల్లా ఆమెపరిస్థితులు తెలుసుకుని చాలా జాలిపడ్డాడు. రాజేశ్వరితలిదండ్రులు ఆమెన్నేహితురాల్ని ఒకసారి వేసంగి శెలవలకు ఇంటికి తీసుకురావటానికి అనుమతించారు.

అన్నట్లుగానే రాజేశ్వరి విశ్వాసాన్ని వేసంగి శెలవలకు ఏలూరు తీసుకెళ్ళింది విశ్వాసమ్మ వాళ్ళింట్లో ఏమీ అరమరిక లేకుండానే మసలుతోంది. అలాగ వుండమనే వాళ్ళింట్లోఅందరూ ఆమెకు చెప్పారు. రాజేశ్వరికి ఆయింట్లో ఎన్ని మర్యాదలు జరుగుతున్నాయో, విశ్వాసమ్మకు కూడా అన్ని మర్యాదలు జరుగుతూండేవి. రాజేశ్వరితోపాటు షికారులకూ, సినీమాలకూ విధిగా వెడుతూండేది. రాజేశ్వరియింట్లో అడుగు పెట్టినదగ్గరనుంచీ విశ్వాసమ్మ తను మళ్ళీ బ్రాహ్మణ కులంలోకి మారిపోయినట్టు భావించింది. ఆమెను మరోకులస్థురాలుగా వాళ్ళు ఎంచటమూ లేదు.

విశ్వాసమ్మ ఒకనెల్లాళ్ళుంచదలచి వచ్చి వేవి కాలం శెలవలు మూడునెలలూ రాజేశ్వరి ఇంటిలోనే వుండిపోయింది. ఆమూడునెలల్లోనూ ఆమె తన భావి జీవితం సాఫీగా నడిచిపోయే గట్టి పునాదుల్ని వేసుకుంది. తనకు మాటలాడే సావకాశం దొరికినప్పుడల్లా రాజేశ్వరి తల్లితోనూ, తండ్రితోనూ తన కష్టాలనుగురించి చెప్పుకునేది. తన కష్టాలను విని అవతలివాళ్ళు ఏ భావంలో చెపితే జాలిపడతారో, ఏ భావంలో చెబితే కరిగిపోతారో ఆభావంలో చెప్పేది. తననుకూడా రాజేశ్వరితోపాటు ఒకకూతురుగా ఎంచి ఒక్క ఆరు సంవత్సరాలు ఆమెను చదివిస్తే తన కష్టాలు తీరిపోతాయనీ, ఆ తర్వాత తనూ ఒక డాక్టరమ్మయి వాళ్ళ సొమ్ము వాళ్ళకు ఎప్పటికయినా సంపాదించి ఇచ్చేస్తాననీ, అలా చెయ్యలేకపోతే తన చర్మం చెప్పులు కుట్టించైనా ఆ దంపతులకిస్తాననీ చెప్పింది.

రాజేశ్వరి తలిదండ్రులు విశ్వాసానికి సహాయం చెయ్యటానికి అంగీకరించారు. ఆమె మళ్లీ తమ డబ్బు ఇస్తుందనిగాని, ఇవ్వాలనిగాని వాళ్ళకు కోరికగాని, ఆశగాని లేదు. తమ కూతురి స్నేహితురాలికి సహాయం చేసి ఆవిధంగా తమ కూతురికి సంతృప్తి కలిగించడమూ, ఒక అనాథబాలికవిద్యకోసం సహాయం చెయ్యటమే వాళ్ళు ఆలోచించారు.

ఈసారి రాజేశ్వరీ, విశ్వాసమూ అక్కాచెల్లెళ్లులాగా కాలేజీకి వెళ్ళారు. ఇద్దరూ హాస్టల్లో ఒకగదిలోనే వుంటున్నారు. విశ్వాసమ్మ వాళ్ళన్నగారింటికి వెళ్ళి సామాను తెచ్చేసుకుంది. తనకు తన స్నేహితురాలు ఆధారం చూపించి అనాదరించకుండా వున్నన్నాళ్లూ అన్నగారికిగాని, వదినగారికిగాని తనేమీ భారం కలగజెయ్యదలచుకోలేదనీ, ఎప్పుడయితే తనకు పై వాళ్ళ సహాయం దొరకదో అప్పుడు మళ్లీ తను అన్నగారి పంచను చేరతాననీ చెప్పింది. కొంత కాలమైనా వాళ్ళకు శ్రమ తగ్గించినందుకు వాళ్ళు సంతోషించారు.

విశ్వాసమ్మకు స్థానచలనం ఏనాడైతే కలిగిందో ఆనాడే ఆమెబుద్ధులు మారిపోయాయని చెప్పాలి. పూర్వపు విశ్వాసానికీ ఇప్పటి ఆమెకూ ఏమీ పోలిక లేదు. ఆమె ఉన్నతస్థానానికి వెళ్ళే అవకాశాలు వచ్చిన కొద్దీ ఆమెలో నీచపు తలపులు ఎక్కువయాయి. ఆ నీచపు తలపులే ఆమెకు మార్గావరోధాన్ని కలిగించి అధఃపతితను చేశాయి.

రాజేశ్వరితండ్రి రాజేశ్వరికి ఎంత డబ్బు పంపిస్తున్నాడో విశ్వాసానికీ కూడా అంత డబ్బు పంపించేవాడు. ఇద్దరికీ ఒకే రోజున పుష్కలంగా డబ్బు వచ్చేది. విశ్వాసమ్మ రాజేశ్వరినీ, వాళ్ళ తలిదండ్రులనూ ఆమె దగ్గరా, మరి యితరుల దగ్గరా కూడా నిరంతరం పొగడుతూవుండేది. ఆమె ఆ పొగడ్తతోనే, ఆ మంచి మాటలతోనే రాజేశ్వరిని పూర్తిగా లోబరుచుకోవాలని చూసింది.

ఆమె రాజేశ్వరిని పూర్తిగా లోబరుచుకోవాలనీ, తన చేతుల్లో కీలుబొమ్మగా చేసుకోవాలనీ నిశ్చయించుకోవటానికి తగినంత బలమైన కారణం లేకపోలేదు. రాజేశ్వరికి పెండ్లికానంతకాలం తనతో వుంటుంది. తనంటే పంచప్రాణాలూ అర్పిస్తుంది. కాని, తీరా ఆమెకు పెళ్ళయితే ఆమె తన ప్రేమనంతనూ కొత్తగా వచ్చిన భర్తపై చూపిస్తుంది. అప్పుడు విశ్వాసమ్మంటే రాజేశ్వరి ఇదివరకున్నంతటి అభిమానం చూపకపోవచ్చు. ఆమె కాపురానికి వెళ్ళిపోతే తను విడిపోవలసివస్తుంది. ఎప్పుడైతే తను రాజేశ్వరికి దూరమైపోతుందో అప్పుడు రాజేశ్వరితండ్రి తనకు ధనసహాయం చేసి చదివిస్తాడని నమ్మకం లేదు. అప్పుడు యిలాగ మనియార్డర్లు పైకం ఉపకారము కోరినట్టుగా రావు. తనపని అధోగతి అయిపోతుంది. కాబట్టి రాజేశ్వరిని తన పిడికిలిపట్టులోనుంచి దాటనివ్వకూడదని నిశ్చయించింది.

రోజులు గడుస్తున్నాయి. ఇద్దరు స్నేహితురాళ్ళూ కులాసాగానే రోజులు గడుపుతున్నారు. పరీక్షలకు కలిసి పట్టుదలగానే చదువుతున్నారు. ఇద్దరూ శెలవులకు ఏలూరు వెడుతున్నారు; వస్తున్నారు. కాని, రోజురోజుకూ రాజేశ్వరికి తన వ్యక్తిత్వంలో అనుకోని మార్పులు వస్తున్నాయి. మద్రాసుకు మొట్టమొదట వచ్చిన రోజులలో తనకున్న ధైర్యాన్ని, స్వాతంత్ర్యాన్నీ యిప్పటిరోజులలో వున్న వ్యక్తిత్వంతో పోల్చి చూసుకుంటే తను రోజురోజుకూ చిన్నపిల్ల

అయిపోతున్నట్టుగా అనిపించింది. రాజేశ్వరిభోజనం, చదువు, షికార్లు—చివరకి ఏ జట్టు కట్టుకోవాలో అది కూడా విశ్వాసమ్మ సలహాప్రకారం, అభిరుచిప్రకారం జరుగుతున్నాయి. ఇప్పుడు రాజేశ్వరి తన తండ్రికికూడా తనుగా ఉత్తరం రాయటంలేదు. ఆపనీ విశ్వాసమే చేస్తోంది.

ఆమెను అడక్కుండాగాని, ఆమె అభిప్రాయానికి భిన్నంగాగాని రాజేశ్వరి ఏమైనా చేస్తే విశ్వాసమ్మ మూతిముడిచేసుకుంటుంది. భోజనం చెయ్యదు. ఇంకా అక్కసు తీరకపోతే రాజేశ్వరి ప్రతిమాలే వరకూ గట్టిగా ఏడిచేది. ఆ ఏడుపుకుతోడు నిష్ఠూరాలనుకూడా జతచేసేది. ఈ మూడు ఆయుధాలతోను విశ్వాసం రాజేశ్వరిని పూర్తిగా లోబరుచుకొంది. రాజేశ్వరి తనకు ఇష్టం లేకపోయినా సరే, ఏ పనైనా విశ్వాసమ్మ విడిచిపోతుందేమో నన్న భయం కొద్దీ చేసేది. సంవత్సరన్నర అయేటప్పటికల్లా రాజేశ్వరి పూర్తిగా తన వ్యక్తిత్వాన్ని కోలుపోయింది.

ఇంటరు పరీక్ష లయిపోయాయి. శెలవల్లో రాజేశ్వరీ, విశ్వాసమూ ఏలూరులో వుండగా రిజల్ట్సు వచ్చాయి. రాజేశ్వరి ప్యాసయింది; విశ్వాసం తప్పిపోయింది. విశ్వాసం రాజేశ్వరిని కౌగిలించుకొని గట్టిగా ఏడ్చింది. ఆ ఏడ్పులో రెండర్థా లున్నాయి: ఒకటి తన పరీక్ష తప్పిపోవడం; రెండోది రాజేశ్వరి ప్యాసవటం. విశ్వాసమ్మ రాజేశ్వరి ఒక్కర్తె దగ్గరే ఏడవలేదు. మనిషి మనిషిదగ్గరా ఏడ్చింది—తన పరీక్ష పోవలసింది కాదనీ, అదృష్టం చాలక పోయిందనీ, ఇక తన జీవితం మరీ దుర్భరమై పోతుం దనీని.

కామేశ్వరశర్మకు యీసారి మనస్సు మరీ ఎక్కువగా కరిగింది. విశ్వాసమ్మజీవితభారం తన మీద వేసుకోదలిచాడు. ఆమెకు ఏ నర్సుఉద్యోగమో తన ఆసుపత్రిలోనే ఇచ్చి ప్రైవేటుగా పరీక్షలకు వెళ్లే సదుపాయం చేదా మని నిశ్చయించుకున్నాడు. తన అభిప్రాయం రాజేశ్వరిద్వారా విశ్వాసమ్మకు తెలియపరిచాడు. విశ్వాసమ్మ వెంటనే ఒప్పుకుంది.

రాజేశ్వరి యం. బి. బి. యస్. చదవటానికి ఏర్పాట్లన్నీ చేసుకుని మద్రాసు బయలుదేరింది. విశ్వాసమ్మ ఆమెతో స్టేషనుకుకూడా వెళ్ళి గట్టిగా ఏడ్చింది. రాజేశ్వరిచదువు మానిపించా లని ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేసిందిగాని సాగలేదు. వాళ్ళమ్మతో రాజేశ్వరి చదువు మానిపించేసి లక్షణంగా పెళ్ళి చెయ్యమని చెప్పింది. కాని, కామేశ్వరశర్మ ఆ అభిప్రాయాన్ని కక్కడాతా వివ్వలేదు. విశ్వాసంపాచిక పారలేదు.

రాజేశ్వరికి మద్రాసులో జీవితం హాయిగా వుంది. ఆమె మళ్ళీ ఎప్పటి వ్యక్తి కాగలిగింది. ఆమెకు విశ్వాసందగ్గరవుంటే బందిఖానాలో వున్నట్లుండేది. ఆమెకు ఇష్టం మెచ్చినట్లుగా తను చెయ్యాలి. తన కిష్టం మెచ్చినట్లు ఆమె చెయ్యదు. ఆమె చెప్పినట్లు తను చెయ్యకపోతే తనదగ్గర వున్న అహింసాత్మకమైన ఆ మూడు ఆయుధాల్లోనూ ఏదో ఒకటి ప్రయోగించి తన కిష్టమైనట్లుగా చేయించుకుంటుంది. నిజానికి రాజేశ్వరికి హింసాత్మకమైన ఆయుధాలకంటే విశ్వాసం ప్రయోగించే యీ అహింసాత్మక ఆయుధాలే చాలా వాడిగా వున్నట్టనిపించింది.

ఏలూరులో కామేశ్వరశర్మదగ్గర నర్సుగా పనిచేస్తూ ఇంటరు పరీక్షకు చదువుతోంది విశ్వాసం. ఆమె జీతం జీతంలాగ ఖచ్చితంగా పుచ్చుకున్నా రాజేశ్వరిఇంట్లోనే ఆమె బసా, భోజనం రాజేశ్వరి తల్లిదండ్రులు ఆమెను వేరే బయటికి పొమ్మని చెప్పటానికి జంకారు. వారు చెప్పలేదుగదా అని విశ్వాసం ఆ చిరాకు కొమ్మమీద అలాగే కూర్చుంది. కామేశ్వరశర్మకు ఆమె పెంపుడు కూతు రయింది. వాళ్ళింట్లో నౌకర్లను, చాకర్లను మెల్లి మెల్లిగా తనే అదుపాజ్ఞల్లో పెట్టటం నేర్చుకుంది. ఇంట్లో తను ఏపనీ ముట్టుకునేది గాదు. ఆమెమాటకు ఎవరన్నా ఎదురుతిరిగితే భోజనం మానేసి, ఏడుస్తూ కూర్చునేది. చివరకు అట్లానే సాధిస్తోంది అన్నీ.

విశ్వాసం మరో రెండుసార్లు పరీక్షకు వెళ్ళటమూ, ప్యాసవలేకపోవటమూ జరిగింది. ఆమె ఇక చదువుకు స్వస్తి చెప్పింది. మరో రెండు సంవత్సరాలు గూడా గడిచిపోయాయి. ఈరెండు సంవత్సరాల్లోనూ ఆమె మహారాణీభోగ మనుభవించింది. ఇంట్లో అన్నీ సక్రమంగా తన ఇష్టానుసారం జరుగుతూవుంటే ఆమె కేంలోటు? అప్పటికి విశ్వాసం తన కే లోటు జరిగినా ఉత్తరాలద్వారా రాజేశ్వరికి వెంటనే తెలియబరిచేది.

యం. బి. బి. యస్. మూడో సంవత్సరం చదువుతోంది రాజేశ్వరి. శెలవలకు ఇంటికి వెళ్లినప్పుడు తప్ప విశ్వాసాన్ని ఆమె కలుసుకోవటం లేదు. ఇంటికి వెళ్లినప్పుడు మళ్లీ ఆమె తన వ్యక్తిత్వమూ, స్వాతంత్ర్యమూ,

అభిరుచులూ అన్నీ కోల్పోయి విశ్వాసానికి లొంగి పోయేది. ఆ శెలవలు కొన్నిన్ని రోజులూ హాయిగా విశ్రాంతి తీసుకుందామంటే, విశ్వాసం ఏమిటో అవీ, ఇవీ, అన్నీ చెప్పి తన మనస్సు పాడుచేసేది. తన తల్లి దండ్రులమీదే తనతో నేరాలు చెప్పేది.

ఈ నాలుగేళ్ళల్లోనూ రాజేశ్వరికి ఎన్నో పెళ్ళి సంబంధాలు వచ్చాయి. అన్నీ. ఆమె ఇంకా చదువు కుందుకుగాని, వైద్యవృత్తిచేసుకుందుకుగాని అభ్యంతరపెట్టని సంబంధాలే. కామేశ్వరశర్మపలుకుబడికీ, ఆస్తికీ, రాజేశ్వరి తెలివితేటలకూ తగిన సంబంధాలు వచ్చాయి. కాని, ఒక్క సంబంధమూ కుదర నిచ్చేదిగాదు విశ్వాసం. ప్రతిదానికీ ఏవో వంకలు పెట్టేది. ఆ సంబంధాలు వస్తూవుంటే మధ్యన తను నూతిలో పడతాననేది రాజేశ్వరితో. ఎట్లాగైనా ఆమె తన పిడికిలిపట్టులోనుంచి దాటివెళ్ళకుండా చెయ్యాలనే ఆమె ప్రయత్నం.

విశ్వాసమ్మ అధోగతిపాలయే రోజులు వచ్చాయి. లేకపోతే నాలుగేళ్ళలో వేళ్ళు పాతుకు పోయిన ఆమెను నిరంకుశంగా, నిర్దాక్షిణ్యంగా పొమ్మనటం ఎవరితరం? అందులో మంచివాళ్ళకు అట్లా చెయ్యటం మరీ కష్టం. మంచివాళ్ళు తాము కష్టపడుతూనైనా ఒకరికి కష్టం కలుగకుండా చూస్తారు. చెడ్డవాళ్ళు తాము ఎంత బాగా ఇతరులను అణగదొక్క గలరో అంతగా అణగదొక్కి తమ స్వలాభాన్ని బాగా చూచుకుంటారు. తమ స్వలాభంకోసం సంసారాల్ని నాశనం చెయ్యటానికైనా వెనుదీయరు.

ఒకనాడు కామేశ్వరశర్మ విశ్వాసమ్మను పిలిచి ఒక ఉత్తరం చూపించాడు. అది విశ్వాసం రాజేశ్వరికి ఆమె తల్లిదండ్రులను గురించీ, తనకు ఇంకా అధికంగా జరగని మర్యాదలను గురించీ విమర్శిస్తూ వ్రాసిన ఉత్తరం. ఇంకా అందులో, రాజేశ్వరిని పెళ్ళి చేసుకోవద్దనీ, చేసుకుంటే స్వాతంత్ర్యం నశిస్తుందనీ, పురుషుడికి బానిసగా వుండాలనీ, సంతానం కనే యంత్రంగా మారాలనీ, పెళ్ళి చేసుకోకుండా వుంటే ఆమె డాక్టరుగానూ, తను నర్సుగానూ తామిద్దరూ బ్రతికున్నంతకాలం వుండవచ్చుననీ, ఒకరి ఆజ్ఞలకు లోబడి వుండనక్కరలేదనీ — ఇంకా చాలా చాలా వ్రాసింది. విశ్వాసం వ్రాసినదంతా వాళ్ళ కుటుంబాన్ని విమర్శిస్తూనూ, తన భావిసౌఖ్యంకోసం రాజేశ్వరిభావిని శాశ్వతంగా అరికట్టే సూత్రాలనుద్బోధిస్తూనూవుంది.

కామేశ్వరశర్మ ఇంకొక ఉత్తరాన్నందించాడు విశ్వాసానికి. అది రాజేశ్వరి విశ్వాసాన్నిగురించి తండ్రికి వ్రాసినది. అందులో ఇట్లా వుంది:

"నాన్నా,

దైవనిర్ణీతంగానో, నా కర్మబలంవల్లనో విశ్వాసానికీ, నాకూ స్నేహం ఏర్పడింది. ఈ నాలుగేళ్ళూ కష్టమో నష్టమో, సుఖమో దుఃఖమో గడిచిపోయాయి. విశ్వాసం మనింట్లోకి పరాయిదానిలాగ వచ్చి తన హద్దు మీరి మనకు లేని హక్కులకోసంకూడా ప్రాకులాడుతోంది. ఆమె అభిప్రాయాలూ, ఎత్తుగడలూ నేనిదివరకే కనిపెట్టాను. ఆమెసౌఖ్యంకోసం మన సౌఖ్యాన్నికూడా త్రుంచివేయడానికి ఆమె జంకటంలేదు. ఇది ఆమెకు తగని పని. ఇన్నాళ్ళూ ఆమె యీ ఉత్తరంలో వ్రాసిన సంగతులే నా చెవుల్లో నూరి పోస్తూ వుండేది. కాని, ఆనాడు అవి మీతో చెపితే మీరు నమ్మరేమో నని నేను చెప్పలేదు. ఈనాటికి విశ్వాసం లిఖితపూర్వకంగా తన అభిప్రాయాలన్నీ నాముందు పెట్టింది. ఆమె నామీద యింకా సర్వహక్కులూ సంపాదించాలని చూస్తోంది. మీరు నా బాగు కోరేటట్లయితే ఆవిడను మన యింట్లోనుంచి పంపెయ్యండి. ఇక నాకు విశ్వాసంముఖం కనపడవలసిన అవసరం లేదు. ఆమె నాకు వ్రాసిన ఉత్తరంకూడా మీకు పంపుతున్నాను. నేను క్షేమంగా వున్నాను.

ఇట్లు, మీ కుమార్తె
రా జే శ్వ రి"

ఆ వుత్తరం చదవటం అవుతూనే విశ్వాసం మళ్ళీ తన ఆయుధాన్ని ప్రయోగించింది. పెద్దపెట్టున ఏడ్పు మొదలెట్టింది. ఆమెరాగాలు ఆయన వినిపించుకోకుండా అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయాడు.

సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు జట్కా వచ్చి గుమ్మంలో ఆగింది. విశ్వాసంసామానులన్నీ అందులో చేర్చబడ్డాయి. రాజేశ్వరితండ్రి ఆమె జీతంగాక మరో రెండువందలు ఖర్చుకు ఇచ్చాడు. విశ్వాసం వద్దనకుండా ఆ సొమ్ము తీసుకుంది. ఆమె బండి ఎక్కింది. బండి కదులుతూంటే వీధిలోవాళ్ళంతా వినటానికి గాబోలు, "ఎప్పటికైనా నాజీవితంలో మీ ఋణం వడ్డీతోసహా తీర్చేస్తా" నంది. బండి కనుచూపు దాటి వెళ్ళిపోయింది. రాజేశ్వరితల్లిదండ్రులు స్వేచ్ఛగా, చల్లగా నిట్టూర్చారు.